

УДК: 608.1/3 (075.347.77)

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-17-220-230

Склярів Руслан Анатолійович,

кандидат технічних наук,

доцент кафедри конструювання верстатів, інструментів та машин

Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

sklayrov_r_a@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-6112-964X

Шанайда Володимир Васильович,

кандидат технічних наук,

доцент кафедри конструювання верстатів, інструментів та машин

Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Shanayda-vv@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-9743-9110

Склярів Надія Русланівна,

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

skliarovanadija@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ БАЗ ДАНИХ В КРАЇНАХ ЄС ТА В УКРАЇНІ

Розвиток інформаційних технологій сприяв зростанню кількості розробників програмного забезпечення (ПЗ) та баз даних (БД). Значну частку таких фахівців складають кваліфіковані спеціалісти з України. Їх активно залучають до наукових та комерційних розробок для іноземних замовників і такий стан справ потребує оформлення відповідних договірних відносин. Проте, через недостатнє розуміння різниці між національним та міжнародним законодавством, у процесі передачі прав власності можуть виникати юридичні труднощі.

Метою роботи є дослідження особливостей правового захисту БД в Україні та країнах ЄС. Для досягнення поставленої мети слід виконати наступні завдання: здійснити теоретичні дослідження стосовно особливостей захисту БД в Україні; розглянути особливості законодавства окремих країн ЄС, що до захисту БД на їх теренах; провести порівняльний аналіз законодавства щодо захисту БД в Україні та країнах ЄС.

Об'єкт дослідження – сучасне законодавство країн ЄС та України щодо захисту БД. Предмет дослідження – зміст основних законодавчих норм з цього питання.

У дослідженні застосовано такі методи: порівняльно-правовий (для аналізу законодавчих норм в Україні та країнах ЄС), системний аналіз (для вивчення змісту нормативно-правових актів), узагальнення (для формування висновків), а також історичний метод (для аналізу розвитку законодавства щодо БД). Комплексне використання методів дало змогу всебічно вирішити поставлені завдання.

У країнах ЄС захист розробників ПЗ та БД забезпечено директивами ЄС. Кожна країна ЄС, на основі спільного законодавства, адаптує національні нормативні акти, встановивши власні рівні відповідальності за порушення прав. В Україні це питання теж активно розвивається: нова редакція Закону України "Про авторське право і суміжні права" вводить дієві механізми захисту прав та інтересів авторів, гармонізуючи національне законодавство з міжнародними нормами. Визначено необхідність порівняльного аналізу законодавчих актів різних країн для ефективного захисту БД, що сприятиме правовому розвитку України у міжнародному середовищі.

Ключові слова: бази даних, правове регулювання, авторське право, Європейський Союз, інтелектуальна власність, законодавство.

Skliarov R., Shanayda V., Skliarova N. FEATURES OF DATABASE PROTECTION IN EU COUNTRIES AND UKRAINE

The development of information technologies has contributed to the growth of software and database developers. A significant proportion of such specialists are qualified specialists from Ukraine. They are actively engaged in scientific and commercial developments for foreign customers, and this state of affairs requires the formation of appropriate contractual relations. However, due to insufficient understanding of the difference between national and international legislation, legal difficulties may arise when transferring ownership rights.

The purpose of the work is to study the features of the legal protection of databases in Ukraine and the EU countries. To achieve this goal, a theoretical study of the features of database protection in Ukraine was conducted; the features of the legislation of individual EU countries on database protection on their territory were considered; and a comparative analysis of the legislation on database protection in Ukraine and the EU countries was conducted.

The study took into account the modern legislation of the EU and Ukraine on database protection and the content of the main legislative norms on this issue.

The following methods were used in the study: comparative law (for analysis of the norms of the legislation of Ukraine and the EU countries), system analysis (for studying the content of regulatory legal acts), generalization (for conclusions),

Випуск 17. 2024

historical method (for analysis of the development of database legislation). The integrated use of methods allowed us to comprehensively solve the tasks set.

The need for a comparative analysis of legislative acts of different countries for effective protection of databases has been identified, which will contribute to the legal development of Ukraine in the international environment.

Key words: database, legal regulation, copyright, European Union, intellectual property, legislation

Постановка проблеми. Охорона прав інтелектуальної власності на БД стала надзвичайно актуальним питанням, оскільки вони є невід'ємною частиною сучасного життя. БД використовують в різних сферах, від бізнесу, науки, медицини та освіти до розважальної індустрії й інших напрямів людської діяльності. Захист прав на БД важливий для підтримки конкурентного середовища, адже без належної охорони компанії можуть зазнати втрат доходів, що знижує їх мотивацію інвестувати в нові розробки та дослідження.

Правовий захист БД також необхідний для безпеки користувачів, адже недостатньо захищені БД можуть бути модифікованими або бути використаними зловмисниками для протиправних дій. Це може спричинити фінансові збитки для користувачів та призвести до витоку конфіденційної чи комерційної інформації. Таким чином, захист інтелектуальної власності на БД є важливим чинником для сталого й інноваційного розвитку галузі, що має велике значення для економіки та суспільства в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У 1986 році була прийнята Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів, що стала однією з найважливіших міжнародних угод у сфері авторського права [1]. Конвенція встановила широкий перелік об'єктів, які підлягають правовій охороні. Вона закріпила права авторів на їхні твори незалежно від країни, де вони створені, і забезпечила однаковий рівень захисту літературних, художніх і наукових творів в усіх державах-підписантах конвенції.

З розвитком інформаційних технологій з'явилися нові види творчої діяльності, що потребували захисту. Зокрема, це стосується комп'ютерних програм (КП) та БД, які згодом отримали правовий статус об'єктів авторського права. У багатьох країнах, включаючи держави Європейського Союзу, було визнано, що комп'ютерні програми та БД мають творчий потенціал і підлягають правовій охороні в межах авторського права. Для їхнього захисту було введено спеціальне право, відоме як право "sui generis". Термін "sui generis" у правовому контексті означає надання об'єкту спеціального статусу, не підпорядкованого загальним правовим нормам і регламентам [2], і означає захист особливого роду для специфічних об'єктів, які не вписуються у традиційні категорії авторського права передбачені Бернською конвенцією про охорону літературних та художніх творів [1].

Наступним важливим кроком стало ухвалення Директиви 91/250/ЄС, котра закріпила рівень захисту КП на тих самих умовах, що і для літературних та художніх творів [3]. Це рішення стало значним прогресом у захисті ПЗ, оскільки прирівнювало КП до традиційних творчих об'єктів, таких як книги, музичні твори, живопис тощо.

У 1994 році в рамках Угоди TRIPS (Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності) було додатково закріплено положення щодо визнання КП і БД об'єктами авторського права, що забезпечило їх захист на міжнародному рівні (стаття 5) [4]. Пізніше, у 1996 році, схожі положення були включені до Договору ВОІВ (Всесвітньої організації інтелектуальної власності) про авторське право, що додатково узгодило ці норми з міжнародним правом і закріпило високий рівень охорони авторських прав для об'єктів цифрового середовища [5].

Окремим питанням став захист БД, оскільки вони містять великі обсяги інформації, структуровані за певними критеріями, але не завжди несуть творчий характер. У 1996 році прийнято Директиву 96/9/ЄС, яка встановила основні принципи охорони БД [6]. Стаття 3 цієї директиви визначає положення щодо захисту БД, які є результатом творчої діяльності авторів і мають оригінальність. Це дозволяє вважати такі БД об'єктами авторського права. Крім того, стаття 7 регулює правовий статус БД, що не є оригінальними, тобто створені без творчої участі, але на їх захист також поширюється право "sui generis". Це право надає власникам таких БД ексклюзивне право на їхнє використання, що сприяє захисту інтересів інвесторів, які вкладають ресурси в створення та підтримку великих інформаційних масивів.

У 2009 році була видана Директива 2009/24/ЄС, що стосувалася правової охорони КП, і врегулювала права власників ПЗ, їхнє копіювання, розповсюдження та модифікацію [7]. Ця директива стала відповіддю на нові виклики у сфері ПЗ та була спрямована на посилення захисту прав творців і розробників програмних продуктів.

Регламент (ЄС) 2024/1689, відомий як "Закон про штучний інтелект" [8] було прийнято у 2024 році. Він спрямований на забезпечення уніфікованого підходу до розробки, використання та впровадження систем штучного інтелекту в країнах Європейського Союзу. Хоча у даному Регламенті прямо не зазначено спеціальних положень щодо захисту БД, але він має значний вплив на їх використання у системах штучного інтелекту. Це зумовлено тим, що такі системи часто ґрунтуються на великих наборах даних, включаючи персональні дані фізичних осіб. Даний Регламент містить окремі положення які формують підходи щодо безпечного збору, зберігання та використання даних, які можуть бути компонентом сучасних БД.

Прийняття великої кількості міжнародних угод і директив щодо захисту КП та БД свідчить про глобальне усвідомлення важливості охорони цих об'єктів інтелектуальної власності. На сьогодні захист таких об'єктів є не лише національним питанням, а й загальносвітовою практикою, яка дозволяє оберігати

права творців і розробників незалежно від країни їхнього перебування.

В Україні правове регулювання БД визначене Законом України "Про авторське право та суміжні права" [9]. У Статті 1 цього закону наведено визначення терміну "база даних (компіляція даних)". Під це поняття підпадають твори, дані або інша інформація, представлена у довільній формі, але з обов'язковою систематизацією чи впорядкуванням, що дозволяє користуватися нею через пошукову систему, комп'ютер або інші засоби доступу. Це означає, що для БД важливими є не лише самі дані, а й спосіб їх організації, що може підвищувати їхню цінність та бути під охороною законом як результат авторського інтелектуального внеску.

У своїх публікаціях, зокрема в коментарях, Ю. Капіца [10] додає, що "інші засоби" можуть включати словники, енциклопедії, довідкові видання, календарі, інвойси, прайс-листи та інші форми упорядкованої інформації. Це означає, що об'єктами авторського права можуть бути навіть довідкові та службові видання, якщо вони мають структуру, що є результатом творчого підходу.

Цивільний кодекс України (ЦКУ) також регламентує правовий статус БД. У Статті 420 ЦКУ наведено перелік об'єктів права інтелектуальної власності, котрі підлягають правовій охороні. Серед них окремо згадано КП та компіляції даних (БД) [11]. Це положення додатково підкріплене Статтею 433 ЦКУ, де чітко зазначено, що БД можуть бути визнаними об'єктами авторського права, якщо їхнє створення, підбір або впорядкування елементів є результатом інтелектуальної діяльності. Іншими словами, база даних може бути під охороною авторського права, якщо вона відрізняється унікальною організацією даних, що є результатом креативних зусиль.

Також ці положення продубльовано у Статті 6 Закону України "Про авторське право та суміжні права" (пункт 17), що підкреслює роль інтелектуального внеску в створення БД [9]. Нова редакція цього закону містить додаткові норми, зокрема Статтю 21, яка має стосунок до прав на БД (компіляції даних). У ній виділено пункти, котрі присвячені праву особливого роду ("sui generis").

Право "sui generis" дозволяє власникам БД, навіть без творчого характеру, захищати вкладені ресурси та час на систематизацію й підтримку великих масивів інформації. Це особливе право забезпечує захист не лише авторського права, але й комерційного інтересу на інформацію, що має цінність у впорядкованій та доступній формі.

Також до категорії "sui generis" можуть бути віднесеними інноваційні БД, в яких використано нестандартні підходи до моделювання даних і які суттєво різняться від традиційних реляційних БД. Сюди належать і БД, розроблені для обробки складних геопросторових даних (ГІС) або для зберігання та керування великими обсягами нереляційних структур, як от NoSQL БД [12]. Ці БД мають високий комерційний та науковий потенціал завдяки можливості обробляти великі масиви специфічної інформації, яка вимагає спеціального підходу до систематизації й збереження.

Одним із перших досліджень щодо правового захисту БД у США та ЄС стала праця J. C. Ginsburg [12]. Автор порівнює правові підходи обох юрисдикцій, звертаючи увагу на критерії захисту БД. У відповідності до американського законодавства, ключовим критерієм є оригінальність БД, тоді як у ЄС основу захисту становить оцінка вкладу розробника, тобто обсяг зусиль і ресурсів, витрачених на створення БД. Такий підхід забезпечує захист як творчих, так і інвестиційних зусиль, спрямованих на організацію інформації.

Аспектами захисту персональних даних, які зберігаються у БД, займався В. Брижко. У своєму дослідженні він детально розглядає питання правового захисту БД як сукупності даних, організованих за задалегідь визначеними правилами. Він відзначає, що захист таких БД є невіддільним від принципів автоматизованої обробки інформації, що підвищує її безпеку та точність [13].

Значний внесок у дослідження природи БД зробив В. Коноваленко, який пропонує визначення БД як форми впорядкованого зберігання даних, доступ до яких можливий за допомогою спеціального ПЗ. Він підкреслює, що БД можуть мати різний формат і організацію, але всі вони мають на меті забезпечення легкого та швидкого доступу до даних завдяки структурованості і продуманому інтерфейсу для користувача [14].

Цінними також є дослідження М. Єфіменка, який розглядає БД як об'єкт інформаційних правовідносин і виділяє сім ключових характеристик, які визначають їхню правову природу. Зокрема, до таких характеристик належать: структурованість, системність, доступність, автоматизованість обробки, можливість інтеграції з іншими системами, безпека даних і можливість захисту від несанкціонованого доступу. Єфіменко наголошує, що БД виступають важливим елементом сучасних інформаційних систем, а їхній правовий захист є необхідною умовою для збереження інтелектуальних і фінансових вкладень у їх розробку [15].

Інші дослідники, і зокрема І. Маліновська, звертають увагу на особливості захисту нетворчих БД та їхнього юридичного статусу. У своїх наукових працях вона аналізує законодавчі підходи до охорони таких БД, які не містять творчого внеску, але є результатом значної організаційної роботи [16]. Проведено аналіз аспектів, які пов'язані з правом "sui generis", що забезпечує власникам БД особливий вид захисту для інформаційних ресурсів, які не охоплюються стандартними нормами авторського права, але мають значну комерційну та економічну цінність [16].

У публікації О. Голікової та Т. Заїкіної [17] окреслено коло проблем, які виникають при отриманні

правової охорони на БД. Серед них виділено проблеми, котрі пов'язані з множинною власністю, тобто правами на різні елементи БД, зокрема якщо вона містить дані з інших баз. Також актуальними є питання ліцензійних угод, що регулюють використання БД третіми особами, та правові аспекти обробки персональних даних у базах, створених для службового використання. Це дослідження допомагає зрозуміти основні юридичні виклики, які постають перед розробниками та власниками БД [17].

Особливий інтерес становлять дослідження вітчизняних фахівців, які аналізують правові норми захисту КП і БД, порівнюючи законодавство України та країн ЄС [18, 19]. Проведений глибокий і системний аналіз доводить важливість гармонізації національних норм з європейськими стандартами, що сприяє інтеграції України у глобальну правову систему і забезпечує ефективний захист інтелектуальних ресурсів. Відзначено, що законодавство ЄС може слугувати прикладом для вдосконалення національної правової бази щодо охорони БД, особливо у частині захисту нетворчих баз і використання права "sui generis" в умовах сучасної цифрової економіки [18, 19].

S. Mulligan та C. Linebaugh [20] акцентують увагу на юридичних підходах до охорони БД у Сполучених Штатах, зокрема, підкреслюють роль оригінальності як основної передумови захисту. В дослідженнях Michal Košík та Matěj Muška розглянуто європейські підходи до права "sui generis" на БД та здійснено оцінку ефективності цього інституту в умовах сучасного європейського законодавства [21].

Постановка завдання. БД є об'єктом авторського права і можуть бути захищені відповідними нормами. Структура БД може бути доволі складною, а дані, якими вони наповнюються, у деяких випадках, підпадають під захист згідно з правом "sui generis". У країнах ЄС для охорони БД діє Директива 96/9/ЄС, яка встановлює правові норми щодо використання БД та їх наповнення. Захист БД і даних, що в них містяться, має певні відмінності, оскільки останні можуть підлягати окремому захисту. Це створює потребу в дослідженні ключових відмінностей між охороною авторських БД і БД, захищених нормами права "sui generis".

Таке дослідження буде корисним як для фахівців у сфері авторського права, так і для розробників БД та кінцевих користувачів. Воно допоможе визначити межі правового захисту як для створених БД, так і для інформації, що в них зберігається.

Цікавими на наш погляд є дослідження які показують законодавчі норми з цих питань, що прийняті в різних країнах Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Директива 96/9/ЄС є одним із ключових документів, що регулюють правовий захист БД на рівні Європейського Союзу. Цей документ запроваджує особливий підхід до охорони БД, визнаючи їх як об'єкт авторського права лише за умови, якщо вони є результатом творчої діяльності та мають індивідуальний характер [6]. Одним з основних аспектів Директиви є поділ на авторське право власне на саму базу даних та інформацію, яку вона містить. Зміст бази може не підлягати захисту, якщо він складається із загальнодоступної або технічної інформації, адже підлягають охороні не самі дані, а їх упорядкування та організація.

Цікавим аспектом є те, що Директива 96/9/ЄС запроваджує право "sui generis" (особливого роду) для БД, що не мають творчого характеру, але створені внаслідок значних інвестицій в їх розробку чи систематизацію. Такі бази можуть отримувати правову охорону на термін 15 років з моменту створення або офіційного оновлення. Це право надає власнику бази виключні права на захист від неправомірного копіювання або витягу значної частини бази, захищаючи економічні інтереси власників, навіть якщо сама база не відповідає критеріям авторського права. Такий підхід дає можливість для надійного захисту нетворчих БД, які мають велике комерційне значення.

Крім того, Директива визначає мінімальний рівень захисту БД, дозволяючи національним законодавствам країн-членів ЄС адаптувати або розширювати власні правові норми щодо захисту БД. Це означає, що окремі держави-члени можуть приймати додаткові законодавчі акти або конкретизувати положення Директиви для більш ефективного захисту власних виробників БД. Наприклад, деякі країни ЄС, такі як Німеччина чи Франція, можуть доповнювати правову базу, додаючи окремі положення щодо ліцензування або розширюючи строки захисту для певних категорій БД.

Також, на рівні ЄС активно розглядають питання про розширення правового захисту БД, які використовують у технологіях штучного інтелекту та машинного навчання. З розвитком цифрових технологій, обсяг даних у базах значно зріс, а їх економічна цінність вимагає підвищеного захисту від неправомірного доступу та використання. Деякі країни ЄС уже розробляють проекти змін до свого законодавства, що передбачають додаткові гарантії захисту даних, які використовуються в технологіях, пов'язаних із Big Data та IT-сферою.

Розглянемо юридичні практики, які можуть використовуватися в деяких країнах, що входять до складу ЄС.

Федеративна Республіка Німеччина має розвинуте законодавство, що охоплює основні аспекти захисту БД і КП. Всі відповідні норми закріплені в національному Законі про авторське право (Urheberrechtsgesetz, або UrhG) [22], який є основою для правового регулювання інтелектуальної власності у цій сфері. Перша редакція цього закону була прийнята ще у 1965 році, але на сьогодні чинною є оновлена версія 2018 року, яка містить важливі зміни та доповнення щодо правового захисту БД і програмного забезпечення.

Зокрема, в рамках цього закону, Розділ 4 містить загальні положення, що стосуються визначення поняття "база даних" (§4). У Розділі 6 детально розглянуті питання, пов'язані з правами авторів БД (§87a), включаючи права та винятки для виробників БД (§87b і §87c), а також правила щодо тривалості правової охорони таких баз (§87d). Крім того, цей розділ регулює умови укладення договорів на використання або продаж БД (§87e). Завдяки зазначеним положенням, Німеччина забезпечує не лише правовий захист авторських прав на КП та БД, але й створює чітку нормативну базу для економічних відносин у цій сфері.

Законодавство Італійської Республіки у сфері авторського права регулюється нормативним актом під назвою "Legge sul diritto d'autore", який був прийнятий 22 квітня 1941 року. Однак остання редакція цього закону була ратифікована лише 30 грудня 2023 року [23]. Зокрема, у цій редакції враховані важливі зміни та доповнення, які мають значення для сучасного правового захисту інтелектуальної власності.

У Статті 2 цього закону наведено детальний перелік об'єктів, котрі підлягають авторському праву, серед яких у пункті 9 визначено і поняття "база даних". Згідно з цією дефініцією, база даних — це "колекція творів, даних чи інших самостійних елементів, які систематично або методично організовані та доступні індивідуально за допомогою електронних засобів або іншими способами" [23]. Важливо зазначити, що захист авторських прав поширюється виключно на саму структуру та організацію БД, але не на її вміст. Таким чином, цей захист не зачіпає існуючі авторські права на елементи, що складають вміст бази.

Крім того, у Статтях 102-bis і 102-ter цього закону детально розглянуто норми, котрі регулюють права авторів БД, а також визначають права і обов'язки користувачів БД. Зокрема, Стаття 102-bis містить цивільно-правові норми, які конкретизують авторські права щодо БД, а Стаття 102-ter визначає умови використання БД і встановлює відповідні обов'язки для їх користувачів. Таким чином, законодавство Італії надає чіткий і збалансований підхід до захисту як авторських прав на БД, так і прав користувачів цих баз.

У Королівстві Нідерланди законодавство в галузі авторського права регулюється актом, відомим як "Auteurswet" (Закон про авторське право), який був прийнятий ще у 1912 році [24]. Протягом своєї історії цей закон зазнав кількох змін, і на сьогодні існує вже шість його редакцій. Однією з важливих змін була внесена в 1993 році, коли закон було доповнено положеннями щодо охорони БД і КП як об'єктів авторських прав.

Однак значні зміни в законодавстві відбулися після прийняття Директиви Європейського Союзу 96/9/ЄС у 1999 році, яка визначила нові підходи до захисту БД. У відповідь на це в Нідерландах було ухвалено спеціальний закон "Про захист БД" (Databankenwet) [25], який запровадив цивільно-правові норми, що регулюють права розробників (власників) БД, а також визначає умови використання таких баз їх користувачами.

Цей закон також деталізує процедури, які повинні виконувати власники БД у разі виявлення порушень їх прав, зокрема незаконного використання або розповсюдження інформації, що міститься в базах. Таким чином, законодавство Нідерландів створює правову основу для захисту як інтелектуальної власності на БД, так і забезпечення ефективного реагування на порушення прав власників цих баз.

У Королівстві Іспанія законодавче регулювання авторських прав здійснюється через акт, відомий як "Ley de Propiedad Intelectual" (Закон про інтелектуальну власність), який був прийнятий у 1996 році [26]. Цей закон містить ряд положень, що мають стосунок до захисту БД, а також визначає їх правовий статус у межах інтелектуальної власності.

Зокрема, у Статті 12 цього закону, наведено чітке визначення терміну "база даних". Відповідно до цієї дефініції, "базами даних є збірки творів, даних чи інших самостійних елементів, які організовані в систематичний або методичний спосіб і доступні індивідуально через електронні чи інші засоби". Таке формулювання дозволяє зрозуміти, що база даних є результатом організації та структурування інформації, що дає можливість її ефективного використання та доступу.

У 1998 році Іспанія приєдналась до Директиви 96/9/ЄС Європейського Союзу, яка регулює правовий захист БД. У відповідь на це було прийнято спеціальний закон, що адаптував основні положення цієї директиви до національного законодавства Іспанії [27]. У результаті були внесені зміни до національного Закону про інтелектуальну власність, які мали стосунок не лише до авторських прав на БД але й введення правового режиму "Sui generis". Це дозволило створити додаткові механізми правового захисту для виробників БД, надаючи їм ексклюзивні права на використання таких баз. Таким чином, законодавство Іспанії пропонує комплексний підхід до правового захисту БД, поєднуючи традиційний авторський захист з новими правами "Sui generis", що сприяє розвитку цієї важливої сфери інтелектуальної власності.

Законодавство Французької Республіки у сфері авторського права ґрунтується на принципах, котрі випливають з концепції "droit d'auteur", що в перекладі означає "право автора". Ця концепція суттєво відрізняється від англомовного терміну "copyright" (авторське право), оскільки вона не лише передбачає надання авторам прав на використання їхніх творів, а й надає значно ширші можливості для захисту творчої особистості авторів. Зокрема, система "droit d'auteur" включає права на авторське ім'я та дає авторам можливість здійснювати управління своїми авторськими правами, зокрема через передачу або ліцензування прав. Важливою рисою цієї системи є надання авторам прав на моральний аспект їхніх творів, таких як право на публічне визнання авторства та захист від спотворення твору.

Основним нормативним актом, що регулює відносини у сфері інтелектуальної власності у Франції, є

Кодекс інтелектуальної власності, який був прийнятий у 1992 році. Остання редакція цього Кодексу, чинна на сьогоднішній день, була затверджена у 2024 році [28]. Повна назва цього документа – "Code de la propriété intellectuelle", а його скорочена назва (CPI) широко використовується у правовій практиці Франції. Важливо зазначити, що до цього Кодексу були включені положення, котрі мають стосунок до захисту БД, після того як Франція підписала Директиву Європейського Союзу 96/9/ЕС. Це дозволило узгодити французьке законодавство з європейськими стандартами та забезпечити більш ефективний захист інтелектуальної власності в цій сфері.

У статті L112-3 Кодексу інтелектуальної власності подано чітке визначення терміну "база даних". Згідно з цією статтею, база даних — це "сукупність творів, даних або інших самостійних елементів, які організовані в систематичний або методичний спосіб і доступні індивідуально за допомогою електронних або інших засобів". Це визначення охоплює не тільки традиційні текстові БД, але й інші форми організації даних, що можуть включати аудіовізуальні чи мультимедійні елементи.

Розділ IV Кодексу інтелектуальної власності присвячений регулюванню прав виробників БД. Цей розділ містить статті від L341-1 до L343-7, які детально описують права і обов'язки розробників БД, а також процедури, пов'язані з їх захистом. Зокрема, статті L341-1 і L341-2 CPI визначають сферу застосування положень щодо БД, уточнюючи, які види баз можуть підлягати захисту. Статті L342-1 до L342-6 CPI зосереджені на обсязі прав, наданих розробникам БД, зокрема, щодо правового захисту їх організації та структури. У свою чергу, статті L343-1 до L343-7 описують процедурні аспекти, включаючи санкції за порушення прав власників БД. Ці статті визначають механізми захисту, а також вказують на відповідальність за незаконне використання чи розповсюдження БД без дозволу їхніх власників.

Таким чином, французьке законодавство надає комплексний правовий захист як для авторів творчих творів, так і для розробників БД, поєднуючи традиційні права авторів з новими правилами щодо захисту цифрових та структурованих даних. Такий підхід забезпечує баланс між інтересами авторів, виробників та користувачів БД, сприяє розвитку інноваційних технологій і захисту інтелектуальної власності в сучасному цифровому середовищі.

Аналіз законодавства Королівства Португалія у сфері авторського права вказує на те, що основні правові норми, які регулюють цю сферу, закріплені в "Кодексі авторського права і суміжних прав" (Código do Direito de Autor e dos Direitos Conexos, або CDADC) [29], який був прийнятий ще у 1985 році. Цей Кодекс став основою для правового регулювання авторських прав у Португалії, охоплюючи широкий спектр питань, пов'язаних із захистом творчих досягнень, у тому числі й питання, яке має стосунок до захисту БД.

Однак після ухвалення Директиви 96/9/ЕС Європейським Союзом у 1996 році, Португалія внесла суттєві зміни до свого законодавства. У 2000 році португальський парламент ухвалив законодавчий акт стосовно "Транспонування у внутрішній правовий порядок Директиви № 96/9/ЕС" [30] з метою впровадження стандартів ЄС щодо захисту БД. Цей законодавчий акт затвердив спеціальний режим захисту БД в Португалії, котрий включав дві основні форми правового захисту: захист на основі авторського права і так званий "sui generis" захист.

Подвійний захист БД, який передбачений португальським законодавством, має на меті захистити як творчу організацію БД (як об'єкта авторського права), так і її зміст, що є результатом значних інвестицій (як об'єкта захисту "sui generis"). Останній вид захисту зосереджений на інвестиціях, котрі були вкладені в створення БД, чи то кількісні чи якісні ресурси, залучені для її формування. Таким чином, цей підхід дозволяє забезпечити більш широкий і комплексний захист для виробників БД, стимулюючи інновації та розвиток у цій сфері.

Законодавчий акт [30] містить 22 статті, які конкретизують правові норми щодо захисту БД. Ці статті охоплюють питання, пов'язані з правами власників БД, включаючи правила використання та передачі прав, а також визначають санкції за порушення цих прав. Таким чином, законодавство Португалії поєднує європейські норми з національними вимогами, забезпечуючи ефективний правовий захист для виробників БД та інші зацікавлені сторони.

В Україні правовий захист БД підлягає регулюванню відповідно до положень Закону України "Про авторське право і суміжні права" [9], який був ухвалений у грудні 2022 року та вступив в силу з 1 січня 2023 року. Цей закон став основою для забезпечення правової охорони творчих результатів у сфері авторських прав, зокрема для БД, що є важливим аспектом у сучасному інформаційному суспільстві.

Згідно з цим законодавчим актом, в Статті 6 "Об'єкти авторського права" визначено перелік об'єктів, що підлягають авторському праву. Серед них, у пункті 17, конкретно зазначені "Бази Даних (компіляції даних)" [9], котрі визнані об'єктами авторського права. Для того, щоб база даних відповідала вимогам правової охорони, вона повинна бути результатом інтелектуальної діяльності, що полягає у "доборі або упорядкуванні її складових частин". Це означає, що БД, які мають інтелектуальну та творчу цінність, можуть отримати захист як авторські твори.

У цьому контексті важливою частиною закону є Стаття 21, що регулює "Право на БД (компіляції даних)". Вона визначає цивільно-правові норми щодо захисту БД, а також умови виключення з цього захисту. Однією з особливостей цієї статті є наявність норм щодо використання БД за правом особливого роду, тобто за принципом "sui generis".

Крім того, у цьому законі Стаття 26 регулює "Вільне використання БД". Вона визначає умови, за

яких можливе безкоштовне використання БД без порушення авторських прав, що важливо для розвитку науки, освіти та інших сфер, де відкритий доступ до інформації є критично важливим. Згідно з чинним законодавством, БД можуть отримати правову охорону як твори літератури, науки або мистецтва, згідно з нормами Статті 31 "Строк чинності авторського права". Якщо ж БД створена з застосуванням правового режиму "sui generis", що захищає її з точки зору інвестицій у створення або організацію, то термін правової охорони буде становити 15 років з моменту її створення (згідно із Статтею 21).

Існуючі норми Законодавства України допускають захист БД через реєстрацію їх назв в якості засобів ідентифікації товарів і послуг, тобто можна здійснити реєстрацію торговельної марки, яка буде мати аналогічну назву, що і проєктована БД. Це слідує із норм, які прописані в Статті 5 відповідного Закону України [31].

Проведемо порівняльний аналіз законодавчих норм щодо захисту БД в країнах ЄС та Україні. Результати такого аналізу приведені в таблиці. Приведена інформація дозволяє наочно порівняти основні відмінності та спільні риси у законодавстві різних країн щодо захисту прав на БД, що є важливим аспектом для розуміння правового контексту у сфері інтелектуальної власності.

Таблиця

Порівняльна характеристика законодавчих норм щодо захисту БД у різних країнах Європейського Союзу та Україні:

| Країна | Законодавчий акт | Рік останньої редакції | Основні норми захисту БД | Термін правової охорони |
|------------|--|------------------------|---|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| Німеччина | Закон про авторське право "UrhG" | 2018 | Захист БД згідно з авторським правом та "sui generis" (захист на основі інвестицій) | 15 років для "sui generis", авторське право — 70 років після смерті автора |
| Франція | Кодекс інтелектуальної власності "CPI" | 2024 | Захист БД через авторське право та "sui generis" (інвестиційний захист) | За життя автора та 70 років після його смерті (для авторських БД) |
| Італія | Закон "Legge sul diritto d'autore" | 2023 | Цивільно-правові норми щодо авторського права та "sui generis" захисту БД | 15 років для "sui generis", авторське право — 70 років після смерті автора |
| Іспанія | Закон про авторське право "Ley de Propiedad Intelectual" | 1996 | Впровадження Директиви 96/9/ЄС, авторське право та "sui generis" захист | 15 років для "sui generis", авторське право — 70 років після смерті автора |
| Португалія | Кодекс авторського права і суміжних прав "CDADC" | 1985 | Авторське право і "sui generis" захист, впровадження Директиви 96/9/ЄС | За життя автора та 70 років після його смерті (для авторських БД) |
| Нідерланди | Закон "Auteurswet", Закон "Databankenwet" | 1999 | Захист через авторське право та спеціальний захист БД ("sui generis") | За життя автора та 70 років після його смерті (для авторських БД) |
| Україна | Закон "Про авторське право і суміжні права" | 2022 | Захист як через авторське право, так і через "sui generis" для БД | Авторські БД — за життя автора та 70 років після його смерті; "sui generis" — 15 років після створення |

Спираючись на результати проведеного аналізу, слід виокремити три ключові моменти:

1. **Захист БД:** Всі країни ЄС, а також Україна, застосовують подвійний підхід до захисту БД: через авторське право та через право "sui generis", що передбачає захист інвестицій у створення БД;

2. **Термін охорони:** У Німеччині, Італії та Іспанії для БД, що підлягають захисту за правом "sui generis", термін правової охорони становить 15 років. В інших країнах ЄС, таких як Франція, Португалія та Нідерланди, термін охорони БД за авторським правом становить 70 років після смерті автора.

3. **Особливості національного законодавства:** Україна комбінує підхід: для авторських БД термін правової охорони — 70 років після смерті автора, а для БД, що охороняються за правом "sui generis", термін становить 15 років від дати створення.

Висновки. Проведене теоретичне дослідження правової охорони БД дозволяє зробити кілька важливих висновків, які підкреслюють актуальність цієї теми як у контексті міжнародних правових стандартів, так і з огляду на національне законодавство України.

Сучасний розвиток цифрових технологій та зростання обсягів даних, які використовують в різних сферах економіки, робить захист БД надзвичайно важливим питанням. БД стали основним об'єктом інтелектуальної власності в умовах глобалізації, оскільки вони служать основою для комерційних і наукових досліджень, управлінських процесів та інновацій. Таким чином, розробка ефективних механізмів їх правової охорони має велике значення для захисту інтересів авторів, розробників та користувачів БД.

Підписання нової редакції Закону України "Про авторське право та суміжні права" свідчить про прагнення України до гармонізації та уніфікації національних правових норм з міжнародними стандартами, зокрема з Директивами ЄС. Включення в національне законодавство норм, що мають стосунок до правової охорони БД, є важливим кроком у забезпеченні відповідності вимогам міжнародних угод та покращенні правового регулювання інтелектуальної власності в Україні.

Проведений аналіз законодавчих норм різних країн ЄС, а також України, показав, що вітчизняне законодавство у сфері захисту БД не поступається європейським стандартам. В Україні було враховано принципи, закладені в Директиві 96/9/ЄС, котра забезпечує захист БД через поєднання авторських прав та спеціального права "sui generis". Це дозволяє ефективно захищати інтелектуальну власність розробників БД, зокрема з урахуванням інвестицій, зроблених у створення та організацію бази.

Важливо, що в Україні передбачено подвійний механізм правового захисту БД і такий підхід відповідає міжнародній практиці. Для авторських БД захист надають на основі авторського права, а для БД, котрі створені за рахунок інвестицій, застосовують захист за правом "sui generis". Результатом таких нововведень у відповідних нормативних актах України є адаптація національного законодавства до європейських стандартів, що враховує різні форми інтелектуальної власності в умовах цифрової економіки.

Термін правової охорони БД в Україні залежить від типу БД. Для авторських БД охорона триває за життя автора та 70 років після його смерті, що відповідає міжнародним стандартам. Для БД, котрі підлягають охороні за нормами "sui generis", охоронний термін встановлено на 15 років з моменту створення. Це забезпечує рівновагу між інтересами авторів і інвесторів. Розробники БД мають змогу ефективно їх використовувати протягом обмеженого періоду, а також враховує їх інвестиційні витрати на створення.

Враховуючи тенденції до цифровізації та розвитку нових технологій, зокрема у сфері великих даних (Big Data), штучного інтелекту та аналітики даних, Україна може бути готовою до подальшої адаптації та оновлення законодавства. Зокрема, важливо врахувати специфіку нових технологій у контексті створення та використання БД, а також розвитку нових форм інтелектуальної власності, які пов'язані з наборами даних, наприклад, з інтелектуальною власністю, яка виникає як результат автоматичного збору та обробки даних.

Розширення правової охорони БД також є важливим елементом для підтримки інноваційної діяльності. За допомогою чіткої системи правової охорони можна стимулювати інвестиції в розробку нових технологій, полегшувати обмін даними та знижувати ризики для бізнесу, що працює з великими обсягами даних. Правова визначеність щодо БД дозволяє забезпечити більшу стабільність і захищеність для підприємств, котрі працюють у сфері цифрових технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 9 вересня 1986 р. (Паризький акт від 24 липня 1971 р.). *Зібрання чинних міжнародних договорів України*. 2006. № 5 (Кн. 2). С. 1247.
2. Штефан О. Цивільно-правові способи захисту авторського права і суміжних прав: новації законодавства. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. №1-2. С. 64-74. URL: <http://uran.inprojournal.org/article/view/277226/271964>
3. Council Directive 91/250/EEC of 14 May 1991 on the legal protection of computer programs. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A31991L0250>
4. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, прийнята 15 квітня 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text
5. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий на Дипломатичній конференції 20 грудня 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text
6. Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31996L0009>
7. Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the legal protection of computer programs. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0024>

8. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act) (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1689>
9. Про авторське право і суміжні права: Закон України (Редакція від 15.11.2024 № 2811-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
10. Капіца Ю. М., Ступак С. К., Жувака О. В. Авторське право і суміжні права в Європі : монографія. Київ : Логос, 2012. 696 с.
11. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. No 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. С. 356.
12. Ginsburg J. C. Copyright protection for databases in the United States and Europe. *IIC International Review of Industrial Property and Copyright Law*, 1998. 29(1), 36 p.
13. Брижко В. М. Правовий механізм захисту персональних даних: моногр. / за ред. М. Я. Швець, Р. А. Калюжного. К.: Парламентське вид-во. 2013. 120 с.
14. Коноваленко В. Авторське право та суміжні права: бухгалтеру, керівнику, юристу. Харків: Фактор, 2006. 476 с.
15. Єфіменко М. Ю. База даних як об'єкт інформаційних правовідносин. *Право і безпека*. 2015. № 4 (59). С. 27–31.
16. Маліновська І. М. Охорона прав на базу даних у цивільному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків. 2013. 20 с.
17. Голікова О. В., Заїкіна Т. В. Особливості баз даних як об'єктів авторського права. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*, 2022, 2 (20): С. 84-91. – URL: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-2\(20\)-84-91](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-2(20)-84-91)
18. Редько Р. Г., Склярів Р. А., Шанайда В. В. Порівняльно-правовий аналіз законодавства в області інтелектуальної власності в країнах ЄС та Україні. *Міжвузівський збірник наукових праць "Наукові нотатки" за галузями знань "Фізико-математичні науки" та "Технічні науки"*. Луцьк, 2023, №75. С. 9 - 14. DOI 10.36910/775.24153966.2023.75.1 URL: https://eforum.lntu.edu.ua/index.php/naukovi_notatky/issue/view/134/130
19. Склярів Р. А., Шанайда В. В., Редько Р. Г., Четвержук Т. І. Порівняльно-правовий аналіз законодавства у сфері захисту програмних продуктів у Франції, Німеччині та Україні. *Наукові записки. Серія: Право*. 2023. Випуск 14. Кропивницький, 2023. С. 27 - 39. DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-27-39 URL: <https://pravo.cuspu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/250/252>
20. Stephen P. Mulligan, Chris D. Linebaugh, Data protection law: An overview. 2019: CRS Report R45631, Congressional Research Service. P. 75. URL: https://www.everycrsreport.com/files/20190325_R45631_6d0338c074bf38e6cddac62f94b5d143ed3a18d0.pdf
21. Koščik M., Myška M. Data protection and codes of conduct in collaborative research. *International Review of Law, Computers & Technology*. 2018. 32(1). P.141-154.
22. Urheberrechtsgesetz – UrhG. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhg/englisch_urhg.pdf
23. Legge sul diritto d'autore. Testo della Legge 22 aprile 1941, n. 633 aggiornato alla L. 14 novembre 2024, n. 166. URL: <https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2014/06/26/legge-sul-diritto-d-autore#titolo1>
24. Auteurswet. URL: https://wetten.overheid.nl/BWBR0001886/2022-10-01/0#HoofdstukI_Paragraaf1
25. Databankenwet. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0010591/2021-06-07/0>
26. Real Decreto Legislativo 1/1996, de 12 de abril, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia. 1996. URL: <https://www.boe.es/eli/es/rdlg/1996/04/12/1/con>
27. Ley 5/1998, de 6 de marzo, de incorporación al Derecho español de la Directiva 96/9/CE, del Parlamento Europeo y del Consejo, de 11 de marzo de 1996, sobre la protección jurídica de las bases de datos. URL: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1998-5568>
28. France. Code de la Propriete intellectuelle (version consolidee au 15 novembre 2024). 2024. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069414
29. Código do Direito de Autor e dos Direitos Conexos – CDADC. Diário da República n.º 61/1985, Série I de 1985-03-14. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/decreto-lei/1985-34475475>
30. Decreto-Lei n.º 122/2000, de 4 de julho Transpõe para a ordem jurídica interna a Directiva n.º 96/9/CE, do Parlamento Europeu e do Conselho, de 11 de Março, relativa à protecção jurídica das bases de dados. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/decreto-lei/122-2000-300833>
31. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 29.12.2024, № 3689-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>

REFERENCES:

1. Bernsjka konvencija pro okhoronu literaturnykh i khudozhnykh tvoriv vid 9 veresnja 1986 r. (Paryzkyj akt vid 24 lypnja 1971 r.).[Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works of September 9, 1986

- (Paris Act of July 24, 1971)] (2006). (Vol. 5 (Kn.2)): *Zibrannja chynnykh mizhnarodnykh dogovoriv Ukrainy*. [in Ukrainian].
2. Shtefan, O. (2023). Cyviljno-pravovi sposoby zakhystu avtorsjogho prava i sumizhnykh prav: novaciji zakonodavstva. [Civil law methods of protecting copyright and related rights: legislative innovations]. *Teorija i praktyka intelektualnoji vlasnosti*, 1-2. 64-74. doi:<http://uran.inprojournal.org/article/view/277226/271964> [in Ukrainian].
 3. Council Directive 91/250/EEC of 14 May 1991 on the legal protection of computer programs. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A31991L0250>, 1991. [in English].
 4. Ughoda pro torghoveljni aspekty prav intelektualnoji vlasnosti, pryjnjata 15 kvitnja 1994 r. (1994).[Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, adopted on 15 April 1994.]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text. [in Ukrainian].
 5. Doghovir Vsesvitnjoji orghanizaciji intelektualnoji vlasnosti pro avtorsjke pravo, pryjnjatyj na Dyplomatychnij konferenciji 20 ghrudnja 1996 r. (1996). [World Intellectual Property Organization Copyright Treaty, adopted at the Diplomatic Conference on December 20, 1996.]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text. [in Ukrainian].
 6. Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases. (1996). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31996L0009>. [in English].
 7. Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the legal protection of computer programs. (2009). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0024>. [in English].
 8. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act) (Text with EEA relevance). (2024). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1689>. [in English].
 9. Zakon Ukrainy Pro avtorsjke pravo i sumizhni prava (Redakcija vid 15.11.2024 # 2811-IX). (2024). [Law of Ukraine On Copyright and Related Rights (Revised as of 15.11.2024 No. 2811-IX)]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>. [in Ukrainian].
 10. Ju. M. Kapica, S. K. Stupak, Zhuvaka, O. V. (2012). Avtorsjke pravo i sumizhni prava v Jevropi : monohrafija. [Copyright and Related Rights in Europe: Monograph]. Kyjiv Loghos. 696. [in Ukrainian].
 11. Cyvilnyj kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16 sichnja 2003 r. No 435-IV. (2003). [Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine of January 16, 2003 No. 435-IV. (2003).]. *Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy*, 40-44. 356. [in Ukrainian].
 12. Ginsburg, J. C. (1998). Copyright protection for databases in the United States and Europe. *IIC International Review of Industrial Property and Copyright Law*, 29(1), 36. [in English].
 13. Bryzhko, V. M. (2013). Pravovyj mekhanizm zakhystu personaljnykh danykh: monohr. [Legal mechanism for the protection of personal data: monograph]. K.: Parlamentsjke vyd-vo. 120. [in Ukrainian].
 14. Konovalenko, V. (2006). Avtorsjke pravo ta sumizhni prava: bukhghalteru, kerivnyku, jurystu. Kharkiv: Faktor. [Copyright and Related Rights: for Accountants, Managers, Lawyers]. 476. [in Ukrainian].
 15. Jefimenko, M. Ju. (2015). Baza danykh jak ob'jekt informacijnykh pravovidnosyn. [Database as an object of information legal relations]. *Pravo i bezpeka*, 4(59), 27-31. [in Ukrainian].
 16. Malinovs'jka, I. M. (2013). Okhorona prav na bazu danykh u cyvilnomu pravi Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. juryd. nauk: 12.00.03. [Protection of database rights in the civil law of Ukraine: author's abstract of dissertation ... candidate of legal sciences: 12.00.03.]. Kharkiv. 20. [in Ukrainian].
 17. O. V. Gholikova, T. V. Zaikina, (2022). Osoblyvosti baz danykh jak ob'ektiv avtorsjogho prava. [Peculiarities of databases as objects of copyright]. *Ekspert: paradyghmy jurydychnykh nauk i derzhavnogho upravlinnja*, 2(20), 84-91. doi:[https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-2\(20\)-84-91](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-2(20)-84-91) [in Ukrainian].
 18. Redjko, R. Gh., Skljarov, R. A., & Shanajda, V. V. (2023). Porivnjajno-pravovyj analiz zakonodavstva v oblasti intelektualnoji vlasnosti v krajinakh JeS ta Ukraini. [Comparative legal analysis of legislation in the field of intellectual property in the EU countries and Ukraine]. *Mizhvuzivsjkyj zbirnyk naukovykh pracj «Naukovi notatky» za ghaluzjamy znanj «Fyzyko-matematychni nauky» ta «Tekhnichni nauky»*, 75, 9-14 . doi:<https://doi.org/10.36910/775.24153966.2023.75.1> [in Ukrainian].
 19. Skljarov, R. A., Shanajda, V. V., Redjko, R. Gh., Chetverzhuk, T. I. (2023). Porivnjajno-pravovyj analiz zakonodavstva u sferi zakhystu prohramnykh produktiv u Franciji, Nimechchyni ta Ukraini. [Comparative legal analysis of legislation in the field of software product protection in France, Germany and Ukraine]. *Naukovi zapysky. Serija: Pravo, Vypusk 14 14*, 27-39. doi:10.36550/2522-9230-2023-14-27-39 . [in Ukrainian].
 20. Stephen P. Mulligan, Chris D. Linebaugh (2019). Data protection law: An overview: CRS Report R45631, Congressional Research Service. 75. [in English].
 21. Koščik, M., Myška, M. (2018). Data protection and codes of conduct in collaborative research. *International Review of Law Computers & Technology*, 32(1), 141-154. doi:10.1080/13600869.2018.1423888 [in English].

22. Urheberrechtsgesetz UrhG. (2018). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhg/englisch_urhg.pdf. [in German].
23. Legge sul diritto d'autore. Testo della Legge 22 aprile 1941, n. 633 aggiornato alla L. 14 novembre 2024, n. 166 (2024). URL: <https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2014/06/26/legge-sul-diritto-d-autore#titolo1> [in Italian].
24. Auteurswet. (2022). URL: https://wetten.overheid.nl/BWBR0001886/2022-10-01/0#HoofdstukI_Paragraaf1. [in Dutch].
25. Databankenwet. (2021). URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0010591/2021-06-07/0> [in Dutch].
26. Real Decreto Legislativo 1/1996, de 12 de abril, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia. (1996). <https://www.boe.es/eli/es/rdlg/1996/04/12/1/con>. [in Spanish].
27. Ley 5/1998, de 6 de marzo, de incorporación al Derecho español de la Directiva 96/9/CE, del Parlamento Europeo y del Consejo, de 11 de marzo de 1996, sobre la protección jurídica de las bases de datos. (1998). <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1998-5568>. [in Spanish].
28. France. Code de la Propriété intellectuelle (version consolidée au 15 novembre 2024). (2024). https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069414/. [in French].
29. Código do Direito de Autor e dos Direitos Conexos - CDADC. (1985). <https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/decreto-lei/1985-34475475>. [in Portuguese].
30. Decreto-Lei n.º 122/2000, de 4 de julho Transpõe para a ordem jurídica interna a Directiva n.º 96/9/CE, do Parlamento Europeu e do Conselho, de 11 de Março, relativa à protecção jurídica das bases de dados. (2000). <https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/decreto-lei/122-2000-300833>. [in Portuguese].
31. Закон України "Про окhoronu prav na znaky dlja tovariv i poslugh" vid 29.12.2024, # 3689-XII. [Law of Ukraine "On the Protection of Rights to Trademarks for Goods and Services" dated 29.12.2024, No. 3689-XII]. (2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26.11.2024

УДК 342.9

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-17-230-235

Масюк Леся Ярославівна,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

masiuklesia6@gmail.com

ORCID ID: 0009-0009-2016-4209

ЩОДО ЗМІСТУ ПРАВИЛ ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У науковій статті запропоновано визначення правил етичної поведінки поліцейських. Виокремлено ознаки, які притаманні правилам етичної поведінки поліцейських як об'єкту адміністративно-правового забезпечення: це система суспільних відносин, яка складається і регулюється окремими нормами права, переважно адміністративно-правовими нормами і включає в себе нормативно-правове регулювання переважно такими нормативно-правовими актами: Закон України «Про Дисциплінарний Статут Національної поліції України» та Правила етичної поведінки поліцейських, затверджені наказом МВС України від 09.11.2016 № 1179; норми, які регулюють такі відносини, переважно містяться в адміністративному праві, що знайшли своє відображення в Правилах етичної поведінки поліцейських, затверджених наказом МВС України від 09.11.2016 № 1179, а також в інших галузях права, які містять морально-етичні норми; виступають регулятором службової дисципліни поліцейських, створюючи належну і сумлінну поведінку; забезпечують можливість реалізації прав і свобод, а також службових обов'язків поліцейських; за порушення правил етичної поведінки поліцейських настає юридична відповідальність.

Доведено, що структуру адміністративно-правового забезпечення правил етичної поведінки поліцейських складають: суспільні відносини, які виникають між суб'єктами у сфері забезпечення правил етичної поведінки поліцейських; адміністративно-правові норми, які регулюють належну поведінку і службову дисципліну в органах поліції; методи і форми впливу на об'єкт, тобто на поведінку усіх суб'єктів; юридичні наслідки, які виникають у результаті цих відносин.

Наголошено, що проблемним залишається розуміння окремих правил етичної поведінки в діяльності працівників поліції, оскільки правові норми містять категорії які є оціночними, філософськими та не мають чіткого юридичного закріплення, що є не припустимим для практики правозастосування, оскільки передбачають різне тлумачення, що є прямим порушенням прав людини в цілому та прав поліцейських зокрема.

Ключові слова: Національна поліція, адміністративно-правове забезпечення, структура, суспільні відносини, правові норми, правила етичної поведінки, службова дисципліна, службові обов'язків поліцейських, юридична відповідальність.